Dyddiad:	**Dydd Mercher 23 Hydref 2002**
Lleoliad:	**Ystafelloedd Bwyllgora 3 & 4, Cynulliad Cenedlaethol Cymru**
Teitl:	**Beichiogrwydd ymhlith merched yn eu harddegau yng Nghymru**

Diben

1. Papur i'w nodi gan y Pwyllgor ar feichiogrwydd ymhlith merched yn eu harddegau yng Nghymru.

Cefndir

2. Yn Adroddiad Misol y Gweinidog i'r Pwyllgor ar 17 Ebrill 2002, cyflwynwyd ffigurau newydd ar feichiogrwydd ymhlith merched yn eu harddegau ar gyfer 2000. Gofynnodd yr Aelodau am weld y ffigurau fesul ardal awdurdod lleol. Mae'r Swyddfa Ystadegau Gwladol wedi cyhoeddi amcangyfrif dros dro o niferoedd a chyfraddau beichiogrwydd ymhlith merched a oedd fel arfer yn byw yn ardaloedd awdurdodau unedig yng Nghymru yn 2000.

Cyfraddau beichiogrwydd ymhlith merched dan 18 oed

3. Mae cyfraddau beichiogrwydd ymhlith merched dan 18 oed yng Nghymru yn 2000 (gweler Tabl 1, Atodiad 1) yn dangos gostyngiad o 7 y cant, bron, yn y gyfradd feichiogrwydd ymhlith merched dan 18 oed ers 1999. Mae wedi gostwng bron i 14 y cant ers 1998, sy'n gyfystyr â thua 400 yn llai o achosion o feichiogi ymhlith merched dan 18 oed. Mae'n bwysig nodi bod cyfraddau beichiogrwydd wedi amrywio yn y blynyddoedd blaenorol, er enghraifft rhwng cyfradd isel o 46.5 o bob 1000 o ferched 15-17 oed ym 1994 a chyfradd uchel o 54.8 ym 1998. Cyn y gallwn fod yn hyderus bod y tueddiad hwn o ostyngiad yn y cyfraddau’n un parhaus, rhaid casglu data am fwy o flynyddoedd.

4. Mae Tabl 2 yn Atodiad 1 yn dangos y cyfraddau beichiogrwydd ymhlith merched dan 18 oed fesul ardal awdurdod unedig. Wrth ddangos y ffigurau fesul ardaloedd lleol mae nifer yr achosion o feichiogrwydd ym mhob ardal yn gymharol fach. Caiff y cyfraddau eu cyfrifo felly ar gyfartaledd dreigl am gyfnodau o dair blynedd. Mae'r cyfraddau hyn yn llai sensitif i amrywiaethau blynyddol. Dyma wybodaeth allweddol o Dabl 2:

- Dim llawer o amrywiaeth yn y cyfraddau beichiogrwydd cenedlaethol ymhlith merched dan 18 oed rhwng 1995-97 a 1998-2000 (y naill yn 51.3 a'r llall yn 51.0 o bob 1000 o ferched 15-17 oed).
- Roedd y cyfraddau uchaf o feichiogrwydd ymhlith merched dan 18 oed yn ystod 1998-2000 ym Mlaenau Gwent (69.2 o bob 1000 o ferched 15-17 oed), Caerffili (64.7 o bob 1000 o ferched 15-17 oed), Merthyr Tudful (64.3 o bob 1000 o ferched 15-17 oed) a Rhondda Cynon Taf (63.4 o bob 1000 o ferched 15-17).
- Roedd y cyfraddau isaf o feichiogrwydd ymhlith merched dan 18 oed yn ystod 1998-2000 yn Sir Fynwy (28.6 o bob 1000 o ferched 15-17 oed), Powys (32.4 o bob 1000 o ferched 15-17 oed) a Cheredigion (33.6 o bob 1000 o ferched 15-17 oed).
- Y gostyngiad mwyaf yn y cyfraddau a gyflwynwyd oedd y gyfradd ar gyfer: Conwy (50.0 ym 1998-2000 o'i gymharu â 55.1 ym 1995-97); Merthyr Tudful (64.3 ym 1998-2000 o'i gymharu â 68.7 ym 1995-97); a Bro Morgannwg (41.1 ym 1998-2000 o'i gymharu â 45.3 ym 1995-97).
- Y cynnydd mwyaf yn y cyfraddau a gyflwynwyd oedd y gyfradd ar gyfer: Sir y Fflint (46.2 ym 1998-2000 o'i gymharu â 40.4 ym 1995-97); a Cheredigion (33.6 ym 1998-2000 o'i gymharu â 29.5 ym 1995-97).

5. Dylid nodi bod y cyfraddau yn seiliedig ar amcangyfrif o ffigurau poblogaeth fesul oed a gyhoeddwyd cyn i ganlyniadau cyntaf cyfrifiad 2001 gael eu cyhoeddi ar 30 Medi 2002. Bydd y Swyddfa Ystadegau Gwladol, erbyn Mawrth 2003, yn cyhoeddi ffigurau poblogaeth diwygiedig fesul oed ac ardal awdurdod lleol a fydd yn effeithio ar union lefelau’r cyfraddau a gyflwynir yn y papur hwn. Gallai hynny newid sefyllfa gymharol rhai awdurdodau gan gynnwys, o bosibl, y rheini sydd â'r cyfraddau uchaf neu isaf. Fodd bynnag, ni ddylai'r ffigurau diwygiedig terfynol newid y darlun cyffredinol yn sylfaenol.

Mynd i'r afael â beichiogrwydd ymhlith merched yn eu harddegau

6. Un o amcanion y *Fframwaith Strategol ar gyfer Hybu Iechyd Rhywiol yng Nghymru* yw gostwng cyfradd beichiogrwydd ymhlith merched yn eu harddegau. Mae nifer o ffactorau wedi cael eu nodi fel rhai sy'n cyfrannu at gyfraddau uchel o feichiogrwydd ymhlith merched yn eu harddegau. Ymhlith y rhain y mae: disgwyliadau isel yn gysylltiedig ag anfantais; anwybodaeth ynghylch dulliau atal cenhedlu; negeseuon cymysg am ryw gan y cyfryngau, rhieni a sefydliadau cyhoeddus. Mae'r Strategaeth yn cydnabod bod angen dull o weithio 'di-fwlch' er mwyn mynd i'r afael â beichiogrwydd ymhlith merched yn eu harddegau. Aethpwyd ati i roi'r Strategaeth ar waith yn ystod hydref 2000. Ni ellir asesu effaith y Strategaeth ar gyfraddau beichiogrwydd ymhlith merched yn eu harddegau nes y bydd cyfraddau beichiogrwydd ar gyfer 2001, ac wedi hynny, ar gael.

7. Isod nodir nifer o fentrau ar draws Llywodraeth Cynulliad Cymru sy'n mynd i'r afael â'r gwaith o geisio atal beichiogrwydd ymhlith merched yn eu harddegau:

- Mae nifer o fentrau sy’n seiliedig ar iechyd yn cael eu creu er mwyn mynd i'r afael â beichiogrwydd ymhlith merched yn eu harddegau gan gynnwys: cynllun grant i annog y ddarpariaeth o wasanaethau iechyd rhywiol arloesol ar gyfer pobl ifanc sydd fwyaf tebygol o

feichiogi yn eu harddegau; cynlluniau gweithredu strategaethau iechyd rhywiol lleol a manylion ynghylch y gwasanaeth; a chanllawiau ar arferion gorau wrth ddarparu gwasanaethau cynghori ar iechyd rhywiol ar gyfer pobl ifanc.

- Mae plant sy'n derbyn gofal ymhlith y grwpiau sydd fwyaf tebygol o feichiogi yn eu harddegau. Drwy'r rhaglen Plant yn Gyntaf, mae Llywodraeth Cynulliad Cymru wedi comisiynu Cymdeithas Cynllunio Teulu (fpa Cymru) i ddarparu cyrsiau hyfforddi ar iechyd rhywiol a materion ymddygiad sy'n gysylltiedig â gofal plant sy'n derbyn gofal ar gyfer awdurdodau lleol, gwasanaethau iechyd a staff y sector gwirfoddol. O ganlyniad i faterion a ddaeth i'r amlwg drwy'r hyfforddiant hwn mae fpa Cymru yn awr wedi cael eu comisiynu i lunio cyfres o ddalennau briffio ar gyfer staff a gofalwyr plant sy'n derbyn gofal.

- Mae'r Gronfa Bartneriaeth Plant a Phobl Ifanc a Cychwyn Cadarn yn rhedeg nifer o brosiectau sy'n ymdrin â iechyd rhywiol a beichiogrwydd ymhlith merched yn eu harddegau. Mae partneriaethau sy'n cynnwys awdurdodau lleol, awdurdodau iechyd a mudiadau gwirfoddol yn gweinyddu'r cynlluniau ac yn defnyddio gwybodaeth leol i benderfynu pa brosiectau fyddai orau ar gyfer helpu plant a phobl ifanc yn eu hardal. Ymhlith prosiectau parhaus y mae cynlluniau sydd â’r nod o wella dealltwriaeth pobl ifanc o’r ddarpariaeth o wasanaethau iechyd rhywiol a'r gwasanaethau sydd ar gael yn eu hardaloedd hwy eu hunain.

- Mae amddifadedd yn ffactor risg allweddol a gysylltir â merched sy'n beichiogi yn eu harddegau cynnar. Mae'r rhaglen 'Rhoi Cymunedau'n Gyntaf' yn berthnasol i lawer o gymunedau mwyaf difreintiedig Cymru. Mae Canllawiau Rhoi Cymunedau'n Gyntaf yn amlinellu'r blaenoriaethau y dylai Partneriaethau lleol eu hystyried wrth lunio eu Cynlluniau Gweithredu Cymuned. Un o'r blaenoriaethau yw helpu i atal beichiogrwydd ymhlith merched yn eu harddegau, drwy sicrhau bod dulliau atal cenhedlu a chyngor ynghylch iechyd rhywiol a gwasanaethau iechyd rhywiol ar gael i bobl ifanc.

- Mae addysg rhyw a pherthnasau mewn ysgolion yn fater a oedd yn cael ei godi'n gyson mewn ymgynghoriad diweddar rhwng Llywodraeth Cynulliad Cymru a phobl ifanc. Ym mis Gorffennaf 2002, cyhoeddwyd canllawiau newydd ar gyfer addysg rhyw a pherthnasau. Bwriedir cynnal cynhadledd ar ffyrdd arloesol o weithredu rhaglenni addysg rhyw a pherthnasau yn gynnar y flwyddyn nesaf.

- Mae 'Ymestyn Hawliau' yn amlinellu hawliau cyffredinol pob person 11-25 oed sy'n byw yng Nghymru. Bydd 22 o Bartneriaethau Pobl Ifanc yn gweithredu’r hawliau hyn drwy bennu 3 blaenoriaeth leol. Mae nifer o'r partneriaethau wedi pennu iechyd rhywiol fel blaenoriaeth benodol.

Jane Hutt
Y Gweinidog dros Iechyd Gwasanaethau Cymdeithasol

Cyswllt: Suzanne Mckeown, Yr Is-adran Hybu Iechyd - 029 2082 5028. ebost: suzanne.
mckeown@wales.gsi.gov.uk